

Comentariu la opera "Arca lui Noe" de Nicolae Manolescu

In locul ierarhiei bazata pe semnificatie, din romanul doric, asistam-spune Manolescu in același ionic al lui Camil Petrescu la incercarea de a situa evenimentele exterioare pe același plan.

Singurele care conteaza sunt evenimentele din constiinta.

In scena reintalnirii dintre Ela și Gheorghidiu (dupa despartire), puteam observa ca trei sferturi din gesturile și replicile protagonistilor sunt fara incarcatura semnificativa, iar motivele revelatiei launtrice ale lui Gheorghidiu (a naratorului) ne raman necunoscute.

In romanul Doric, punctul de vedere este destul de departat pentru a observa clar intregul desen ("și totdeauna intregul explica partile"), cauzele și efectele, decaupate in "mari scene clasice".

Naratorul ionic (diferit de naratorul transcendent) privind dinauntru, surprinde doar detaliile, scapandu-l desenu (automat și citirolul are aceeași perspectiva).

"Am putea spune ca, intr-o privinta, romanul doric și ionic se afla in același raport, ca fata și dosul unui covoras tesut, unul ingaduie sa fie citit, in orice clipa și chip limpede, modelul celalalt ofera imaginea confuza a firelor și nodurilor" N. Manolescu.

Totusi, interiorizarea perspective nu este completa asistam mai degraba, la o contradictie a acestui roman: intr-o poetica antidramatica, in sensul renuntarii la "scena" și "caracter", elemente fundamentale in Doric, și pastrarea oric chiar dezvoltarea unor procedee specific teatrului. Iata cateva artificii teatrale folosite: marturisirea in finalul " ultimei nopti" ca ii lasa mostenire tot trecutul lor; utilizarea declansarii razboiului pentru a produce o schimbare decisive in psihologia lui Gheorghidiu.

De aici, critica Alexandru George (pe care Manolescu mai intai il combate, in buna dreptate și apoi ii recunoaste, in aceeași masura justetea afirmatiilor) considera romanul lui Camil Petrescu unul total proustian (adica doric).

"Romanul proustian se dezvolta in functie de acele momente privilegiate care pun in functiune mecanismul sufletului", iar "toata literatura lui Camil Petrescu este cea a unui dramaturg dublat de poet Si nu credeam ca exista vreo structura mai antiproustiana decat aceea dramatica".

Unul dintre "momentele dramatice" ale romanului ar fi acerla al mostenirii și urmarile ei. Rezumata, ideea criticului este aceea ca noua viata o schimba pe Ela (din atenta și iubitoare, in indiferenta și cocheta) și da nastere geloziei lui Stefan.

Nu putem nega ca Alexandru George a identificat corect faptele ; dar el nu ia in considerare catusi de putin perspectiva in care ele ne ajung la cunostiinta și care este profund subiectiva, și chiar interesata. Este perspectiva unui barbat gelos, prin care noi o cunoastem pe Ela (sau mai degraba nu o cunoastem) ; nu putem stii daca ea s-a schimbat datorita noii conjuncturi, sau numai modul lui de a o privi, tot datorita acestor conjuncturi.

Poate el singur isi provoaca gelozia, iar gesturile ei (neschimbate de altfel) il atata acum.

In acest caz, putem afirma ca singurele evenimet veritabile nu sunt sunt acelea "obiective", ci acelea din constiinta lui Gheorghidiu.

Manolescu se reintoarce la pasajul din capitolul "Asta-i rochia albastra", pornind de la observatia anterioara, conform careia faptele sunt banale, derozorii, demonstreaza mai departe caracterul pur subiectiv (si proustian, asadar) al situatiei reconstituite din memori afectata a naratorului : "conjectura, interpretare, orientare a faptelor in modul dirit de narator, selectie subiectiva".